

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата технічних наук, доцента Меленчука Віктора Миколайовича на дисертаційну роботу **Кіс Ірини Романівни** на тему «Управління екологічними ризиками в проектах функціонування підприємств транспортної галузі», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Ступінь актуальності обраної теми

Враховуючи співпрацю України та Європейського Союзу є необхідність впровадження відповідних стратегій та нормативних рамок для забезпечення екологічно стійкого розвитку транспортної інфраструктури та її діяльності. Оскільки транспортна галузь має значний вплив на забруднення повітря, шумове забруднення, використання ресурсів та інші аспекти впливу на довкілля, ефективне управління екологічними ризиками є важливою складовою сталого розвитку та відповідального підходу до бізнесу. Забезпечення ефективного управління екологічними ризиками є спільною метою для України та ЄС, яка спрямована на збереження природних ресурсів, зменшення забруднення навколишнього середовища та поліпшення якості життя населення.

На сьогодні потребують вирішення питання системності та комплексності ризик-менеджменту екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі. Вдосконалення методичних положень, методів і моделей, що передбачає розробку інструментарію, який дозволить управлюти ризиками з врахуванням ситуаційних факторів, які приналежні діяльності транспортного підприємства, та перспективних оцінок зміни їх рівнів в майбутньому сприятиме ефективному ризик-менеджменту підприємства. Тому, проведене в дисертаційній роботі дослідження є актуальною науково-прикладною задачею.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Використанням відомих теоретичних положень, логічним представленням та доказовістю матеріалів роботи підтверджується обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Виконаний змістовний аналіз моделей і методів, які використовуються для вирішення поставленого завдання, застосування інструментарію в управлінні проектами дозволили отримати автору обґрунтовані та достовірні результати дослідження.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Уперше розроблено концептуальну модель управління екологічними ризиками в проектах функціонування підприємств транспортної галузі, яка базується на синтезі традиційних вимог управління проектами, а саме мінімізації витрат, часу та максимізації якості проекту та вимог практики зеленого управління виражених у концепті «3Р», що передбачає забезпечення соціального, економічного та екологічного факторів

Удосконалено метод ситуаційного управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі, який на відміну від існуючих, враховує доцільність визначення ризику на оперативному, тактичному та стратегічному горизонтах із застосуванням foresight-методики, отримуючи інформацію щодо тренду його розвитку, забезпечуючи таким чином можливості щодо проактивного управління ризиками та адаптації системи ризик-менеджменту до реакції на їхні впливи. Удосконалено стратегічний форсайт-підхід до визначення рівня екологічного ризику проектів функціонування підприємств транспортної галузі, який на відміну від існуючих, використовує модель системи PERT (Program Evaluation and Review Technique) для оцінки ймовірності настання та вагомості впливу ризиків, що забезпечує оперативність та доступність інформації під час аналізу трендів їх змін в різний період часу.

Набула подальшого розвитку структурна модель ситуаційного підходу до управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі, яка на відміну від існуючих, враховує варіації послідовності дій ризик-менеджменту на оперативному рівні, а також тактичному та стратегічному рівнях, забезпечуючи формалізацію процесу та раціональність витрачених ресурсів.

Набув подальшого розвитку механізм системи ризик-менеджменту екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі, в якому на відміну від існуючих, враховано принципи переходу до циркулярної економіки та інструментарій ризик-менеджменту, що доповнено ситуаційним методом управління, який передбачає визначення рівня ризику на трьох горизонтах, забезпечивши реалізацію превентивних заходів ризик-менеджменту та убезпечивши суб'єкт господарювання від неочікуваних втрат в подальшому.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

За результатами дисертаційної роботи опубліковано 20 наукових праць, з яких, наукових статей у фахових виданнях України – 4 (4 з яких проіндексовано в міжнародних наукометрических базах), у зарубіжних виданнях – 2 (1 з яких включене до міжнародних наукометрических баз), та 12 публікацій у збірниках тез та матеріалів наукових конференцій, а наукові праці, що додатково відображають наукові результати дисертації – 2 (1 з яких опублікована у виданні, що включене до міжнародних наукометрических баз, 1 у співавторстві навчальний посібник з екологічного менеджменту). Загальний обсяг публікацій 4,67 др. арк., з яких особисто автору належать 4,12 др. арк. У вступі дисертації наведено особистий вклад автора дисертаційного дослідження для всіх публікацій, які написано в співавторстві.

Результати дисертаційної роботи були апробовані та схвалені під час участі

в роботі міжнародних та всеукраїнських конференцій, а саме: LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII наукових конференцій професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів Національного транспортного університету (м. Київ, 2018-2021рр.); всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування економічної системи країни на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Київ, 2020р.); «Управління проектами у розвитку суспільства» (м. Київ, 2020-2021рр.); міжнародній науково-практичній конференції «Управління проектами: стан та перспективи» (м. Миколаїв, 2020-2021рр.); міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Інноваційні рішення в сучасній науці, освіті та практиці» (м. Київ, 2020р.); міжнародній науково-практичній конференції «Project, Program, Portfolio Management (p3m-2020)» (м. Одеса, 2020р.).

Відсутність порушення академічної добросердечності.

Свідченням відсутності порушення академічної добросердечності автором дисертаційного дослідження є результати перевірки роботи сервісами Unicheck, аналізу публікацій здобувача, аналізу тексту дисертаційного дослідження та використаних автором джерел.

Структура та зміст дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списків використаних джерел за чотирима розділами та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 176 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 135 сторінках.

У дисертаційній роботі вирішено актуальне науково-прикладне завдання, що полягало в підвищенні ефективності системи ризик-менеджменту транспортних підприємств за рахунок розробки та удосконалення теоретичних, методичних положень та прикладних моделей та методів управління екологічними ризиками в проектах функціонування відповідних суб'єктів господарювання.

Зміст *анотації* є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та висвітлює її основні наукові положення, висновки і рекомендації.

У *вступі* наведено обґрунтування актуальності дисертаційної роботи, описано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання наукових досліджень, наукову новизну та практичне значення результатів роботи, особистий внесок здобувача, інформацію щодо апробації результатів дослідження.

У *першому розділі* автором проаналізовано сучасний стан транспортної галузі. Зазначено, що нестабільність світової економіки, економічного стану підприємств транспортної галузі через вплив кризи та інших факторів, еволюція управлінських практик, зокрема, методології управління проектами, подальше поширення концепції стійкого розвитку обумовлюють необхідність вдосконалення системи ризик-менеджменту проектів функціонування транспортних підприємств для відповідності вимогам сучасності.

Надана сутнісна характеристика та розглянуті різновиди екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі. Автором представлена класифікація екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі. Визначені особливості управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі. Проведено аналіз наявних моделей та методів управління ризиками проектів транспортної галузі в результаті чого було виявлено те, що існуючий методичний інструментарій не враховує особливості проектів транспортної галузі щодо специфічних ризиків та не може у повній мірі бути застосованим в процесі планування та реалізації цих проектів.

У *другому розділі* автором проведено дослідження господарської та проектної діяльності підприємств транспортної галузі, яке показало зростання кількості цих підприємств. Також, автором проведено прогноз екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі, що надало можливості зробити

висновок, що на сьогодні важливим питанням є удосконалення та розробка сучасного інструментарію управління бізнесом, проектами, ризиками тощо в нових умовах, що характеризуються зміною парадигми ставлення до навколошнього середовища. Визначено низку стандартів з управління ризиками та розглянуто окремі аспекти управління ризиками. На підставі інтеграції традиційних вимог щодо управління проектами транспортних підприємств та вимог практики зеленого управління виражених у концепті «3Р», сформовано концептуальну модель зеленого управління ризиками проектів транспортних підприємств. В якості методики комбінованого прогнозування запропоновано використовувати «Foresight»-методику. Визначено особливості проведення експертного оцінювання, що використовується в методиці прогнозування.

У третьому розділі розглянута реалізація методів та моделей управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі. Автором сформована математична модель екологічного ризику проектів функціонування підприємств транспортної галузі та визначено необхідність запровадження ситуаційного методу в систему ризик-менеджменту проектів транспортних підприємств. Автором пропонується проводити визначення екологічного ризику на трьох «горизонтах»: оперативному, тактичному та стратегічному з використанням формули для підрахунку математичного сподівання із системи PERT. Запропоновано ситуаційний метод, що може бути застосований для ризик-менеджменту екологічних ризиків транспортного підприємства на різних горизонтах.

Окремої уваги заслуговує застосування автором компоненту «адаптація системи ризик-менеджменту», що містить не лише розробку і запровадження заходів щодо зниження ризику, а й заходи щодо трансформації системи ризик-менеджменту транспортного підприємства що передбачатимуть зміни в системі, спрямовані на підвищення її ефективності щодо тих ризиків, які були визначені.

Розроблено механізм системи ризик-менеджменту екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі.

У четвертому розділі автором проаналізовано вплив характеристик проектів функціонування підприємств транспортної галузі на управління екологічними ризиками, проведена ідентифікація факторів екологічного ризику проектів функціонування підприємств транспортної галузі та його визначення.

Ситуаційне управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі показане на прикладі КП «Київпастранс», де проведена оцінка ризик-факторів, як на оперативному рівні діяльності так і на тактичному та стратегічному рівнях.

Практична цінність результатів роботи

Розроблено механізм системи ризик-менеджменту екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі та практичні рекомендації щодо підвищення ефективності роботи підприємства шляхом застосування методу ситуаційного управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі та стратегічного форсайт-підходу для визначення рівня екологічного ризику. Підтвердженням практичного значення результатів роботи є їх впровадження в діяльність підприємств транспортної галузі, а саме Комунального підприємства «Київпастранс» м. Київ (акт впровадження від 15.12.2022), АТ "Київська виробнича компанія "РАПІД", (акт впровадження від 16.01.23) та в навчальний процес Національного транспортного університету.

Зауваження до дисертаційної роботи

1. В процесі дослідження визначення терміну «ризик» в підрозділі 1.1 сало уваги приділено тлумаченню цього поняття саме в управління проектами, також в додатку А наведено визначення ризику проекту з відомого міжнародного стандарту PMBоК версії 5, хоча сьогодні проектні менеджери вже користуються сучасною версією 7.

2. В підрозділі 1.4 дуже коротко розкриті основні підходи управління ризиками саме в галузі управління проектами, не розглянуті методи управління ризиками відповідно відомих міжнародних стандартів проектного менеджменту.

3. На концептуальній схемі зеленого управління ризиками проектів транспортних підприємств (рис.2.12) не показано особливості управління ризиками проектів саме в транспортній галузі, вона є універсальною для будь-яких типів проектів в різних предметних областях, які мають екологічну складову.

4. В запропонованому автором методі ситуаційного управління екологічними ризиками проектів транспортних підприємств на різних горизонтах (рис.3.4) не повно розкритий крок адаптації системи ризик-менеджменту підприємства, як може проходити процес адаптації, детально не описано.

Але наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності роботи.

Загальні висновки за дисертаційним дослідженням

Дисертація є завершеною науково-дослідницькою роботою, в якій запропоновані методи та моделі управління екологічним ризиком проектів функціонування підприємств транспортної галузі, що дозволяє покращити ефективність системи ризик-менеджменту через визначення тренду зміни рівнів ризик-факторів з врахуванням сучасних вимог до ведення господарської діяльності. Висновки за дисертацією в повній мірі охоплюють результати дослідження і є коректними. Результати проведених здобувачем досліджень мають істотне значення для галузі знань 07 «Управління та адміністрування», зокрема, для розвитку методології управління екологічними ризиками в проектах функціонування підприємств транспортної галузі

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та висвітлює її основні наукові положення, висновки і рекомендації. Текст дисертаційного дослідження розміщено на офіційному сайті Національного транспортного університету у терміни, передбачені Постановою Кабінету

Міністрів України №167 від 6 березня 2019 р. «Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, достатньо повно викладені у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. У вступі дисертації вказано особистий вклад автора дисертаційного дослідження для всіх публікацій, які написані у співавторстві.

Дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Зміст дисертації відповідає темі дослідження та у достатньому обсязі розкриває сутність вирішення поставлених завдань.

Вважаю, що дисертаційне дослідження на тему «Управління екологічними ризиками в проектах функціонування підприємств транспортної галузі» відповідає вимогам МОН України, а її автор, Кіс Ірина Романівна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент,
доцент кафедри ремонту та експлуатації
автомобільної та спеціальної техніки Військової
академії (м. Одеса),
кандидат технічних наук, доцент

Віктор МЕЛЕНЧУК

Підпис полковника Віктора МЕЛЕНЧУКА

Начальник війську особового складу та стрійового штабу
ділдполковник

Андрій ВОРОТИЛОВ